Ressenya bibliogràfica

Historia de la sociabilidad contemporánea, del asociacionismo a las redes sociales. R. Arnabat i M.Duch, coords.

Marina Bescós Fardjaoui

Març de 2015

Taula de continguts

Introducció 2

Aportacions sobre l'autor i la seva obra historiogràfica... 2

Comentari i idees principals de l'obra. 3

Anàlisi del text i l'estructura del llibre. 4

Introducció

Per tal de fer la ressenya, inclosa en la guia docent i el pla de treball de l'assignatura d'Història contemporània d'Espanya, la principal intenció era poder trobar un llibre que avarques una visió global de inicis del segle XIX i principis del segle XX, cronologia que abasten aquesta assignatura i l'assignatura d'història contemporània de Catalunya que enllacen dos períodes de temps .La bibliografia oferta pel professor era molt extensa i específica, amb obres d'abast global, o segons cronologies, com que no em volia centrar en una cosa molt concreta el que vaig trobar que s'acostava més a les meves necessitats era aquesta obra, dins de les possibilitats d'accés als llibres de la bibliografia. Un llibre que ens ofereix un complement a la història social, que ens aproxima al seu torn a una realitat més comparativa.

Aportacions sobre l'autor i la seva obra historiogràfica.

El llibre té un primer apartat que correspon a la presentació, a càrrec dels coordinadors Ramón Arnabat i Montserrat Duch. En aquesta presentació, se'ns defineix la sociabilitat com a tal, sent el conjunt de relacions dels humans i les manifestacions de la vida pública; i el paper de la sociabilitat per la historia, essent un complement interdisciplinari que no ha de ser un tros de la història sinó que ha de complementar la història en el marc d'una història social comparativa i es situen els dos moments de trencament del tipus de sociabilitat contemporània, que serien en primer terme la industrialització i les seves formes de sociabilitat i en segon lloc l'època del post fordisme corresponent al període posterior de la II Guerra Mundial. També trobem una primera aproximació a l'eclosió historiogràfica de la sociabilitat.

Un punt d'interès d'aquesta presentació és que en ella es troba ja la intenció dels autors així com l'estructura que segueix l'obra, això ajuda al lector a poder situar quin tipus de font secundària està tractant, quina informació trobarà en ella i quin esquema segueix el contingut.

L'obra forma part de dos projectes d'investigació, un finançat per la Generalitat i l'altre pel ministeri estatal. En aquest cas doncs no podem parlar d'un únic autor sinó que està construït amb les aportacions de diferents autors que en són en la seva majoria historiadors de diferents universitats com Màlaga, Valladolid, o la mateixa URV i d'altres que encara que no són historiadors com Enrique Moral són especialistes en associacionisme o en història social catalana com Antoni Gavaldà. En general una selecció àmplia i multidisciplinari del panorama intel·lectual actual lligats o bé a la història social, o a la especificitat del associacionisme en la seva disciplina. Cadascun dedicat a un capítol i a una cronologia concreta, des de les bases historiogràfiques per a la sociabilitat i cronològicament des del liberalisme exaltat i la seva sociabilitat a inicis del segle XIX fins a la moralitat i sociabilitat de l'actual globalització.

Comentari i idees principals de l’obra.

El primer capítol pot resultar molt útil per endinsar-nos en el tema de la sociabilitat si no tenim una percepció del que significa ni de quins argument , raons o treballs la sustenten, ja que en aquest capítol Pere solà Gussinyer, ens parla d’aquestes qüestions. Les raons que al·lega l’autor per tal de dedicar-hi investigació en aquest tema són dues principalment, per un costat la perspectiva comparativa que ens ofereix la sociabilitat d’una història social més general, ja que la sociabilitat ens pot oferir unes pautes de reconeixement d’aquesta en diferents moments i contextos; en segon lloc utilitzar el punt de vista de la sociabilitat del passat per poder entendre la sociabilitat i per tant la societat actual. En aquest context, per l’autor són molt important dos exemples concrets que ens mostren de què estem parlant, aquests són per un costat les lògies maçòniques secretes i per l’altre l’eclosió de l’ associacionisme femení . Amb aquests dos exemples podem entendre millor de què estem parlant quan ens referim a sociabilitat. Per tant el seu interès és combinar la micro història amb la història comparada.

En el capítol de Jordi Roca Vernet podem veure el primer exemple de sociabilitat contemporània, que en aquest cas va servir per forjar una identitat o una orientació política com va ésser el liberalisme exaltat. Les Societats Patriòtiques van tenir la funció d’acollir aquells sectors de les classes populars que havien quedat exclosos del restringit sistema polític liberal, tot i que en lideratge trobem majoritàriament classes mitjanes. Aquestes societats es van convertir en un mitjà de coacció a les autoritats liberals durant el Trienni liberal i van quedar destruïdes després d’aquest per altres formes de sociabilitat arrelades al progressisme i republicanisme. Les Societats Patriòtiques acollien en el seu si una gran diversitat social, i s’havien format per tal de buscar vies de resposta a l’acaparament institucional del liberalisme moderat. Els espais que ocupava aquesta sociabilitat eren normalment cedits pels ajuntaments i resultaven edificis que comportaven una certa jerarquia, les parets estaven ocupades per textos de la constitució i en ells es pretenia practicar la sobirania nacional que segons la ideologia residia en el poble i es practicava la beneficència i el mutualisme.

En el següent capítol (Arnabat i Mata, R.) ens aproxima als espais de sociabilitat construïts per una relació més estrictament professional i amb una consciència diferenciada, la dels tonelers, una professió especialitzada i concreta que tenia el seu primer espai de sociabilitat en els gremis i que comportarà la creació de sindicats de tonelers en el primer terç del segle XIX. Els gremis portaran a la federació de les diferents seccions i com hem pogut veure a través dels gràfics i dades extrets dels documents de la FOTRE[1], va tenir una gran eclosió sindical a finals del segle XIX. Els tonelers resulten un exemple de la consciència de classe, amb una diferenciació ideològica i política i amb uns espais de sociabilitat que volen projectar la classe social obrera a un progrés a través del coneixement. Assistim doncs en aquest capítol a la consolidació

[1]Federación de Oficiales Toneleros de la Región Española

ja del règim constitucional i liberal, que havia portat un procés de lluites entre absolutistes i liberals abans, durant i encara després de la mort de Ferran VII, la consolidació també de les formes econòmiques del capitalisme, que deixen pas a una nova forma de producció i subsitència, així com una configuració social diferent que es veu reflectida en la formació d'aquests sindicats específicament industrials.

Els següents capítols ens permeten fer un pas de la consciència de classe o de l'associació per circumstàncies d'exclusió electoral (Societats Patriòtiques) a la formació de dues de les ideologies més representades d'inicis del segle XX, el republicanisme i el socialisme. Per la seva part, el republicanisme va acollir en el si de la seva sociabilitat diferents idees , valors i classes en una conjunció entre educació (classes per adults, escoles laiques) política (instrucció, valors, ideologia i simbolisme), cultura (teatres i orfeons) i esbargiment (banquets, festes, himnes, etc.). Els espais de sociabilitat van ésser un lloc en el qual es pretenia instaurar unes bases per una societat secular i democratitzada. Al seu torn els espais socialistes, que van tenir els seus precedents en els centres obrers, van ésser una espècia de xarxa d'associacionisme, mutualisme i cooperativisme.

Ja més enllà de l'equador de l'obra, trobem un capítol dedicat a la sociabilitat agrària concentrada en el territori català(Gavaldà, Antoni), una sociabilitat en la qual les accions vénen marcades per la classe (patronals o treballadors), que van portar a la federació en certs moments i que buscaven millorar les condicions de treball i de vida.

En els últims capítols, trobem en primer lloc l'anteposició de tots els espais que s'havien vist fins al moment, la restricció total de la sociabilitat o la configuració d'una sociabilitat formal i amb una doctrina política i social a impartir, durant el franquisme. Fins als moments més recents de sociabilitat, tant del col·lectiu de la joventut amb les seves extrapolacions en la participació, la dificultat del compromís d'una participació activa i les diferents motivacions de la participació, fins a una reflexió sobre la globalització i les noves formes de sociabilitat que ens porten a poder efectuar pel nostre compte una avaluació pròpia de la degradació o de l'evolució i canvi dels espais socials i de la vida pública i ens porta a comprendre que l'objectiu del projecte dut a terme és valorar els diferents espais, amb els canvis que l'han produït, amb els agents que hi participen i les seves motivacions per veure que el nostre món actual s'ha convertit en un *totum revolutum* d'ideologies poc emmarcades, d'idees, d'individualisme i poc associacionisme.

Anàlisi del text i l'estructura del llibre.

Dins de l'estructura general que separa la història de la sociabilitat contemporània en cronologia segons els períodes i fets i que podem observar que en general corresponen a canvis polític socials i/o econòmics, des de la industrialització, la mecanització del treball, l'esgotament de les formes polítiques de finals del segle

XIX, la dictadura, l'auge dels nous sectors de treball com els serveis i la massificació de la societat fins a la globalització, en cada mode de sociabilitat els autors estructuren el contingut de manera que des de una relació de la sociabilitat general amb el fet concret que estan tractant i el seu context, ens situen en els protagonistes(classes socials) que participen de la sociabilitat, i ens descriuen els espais i fets concrets perquè els lectors segueixin un fil per arribar fins les postulacions principals i reflexions sobre el tema, l'estructura interna dels capítols em sembla molt encertada tot i que una mica desconcertant al principi si participes d'una certa ignorància sobre l'objecte d'estudi.

L'ús de gràfics és escàs i no se'n fa ús d'imatges en cap moment, entenc que l'objectiu de l' obra que és sintetitzar i postular unes certes conclusions extretes de tot un cicle de conferències i jornades implícites en dos projectes d'investigació no porten a considerar com a prescindible l'ús de la imatge però trobo que en els casos de les descripcions dels espais sobretot no seria desconsiderat utilitzar imatges per tal d'il·lustrar els espais escrits, ja que consta en molts casos de l'existència de retrats o fotografies, tampoc se quin és el motiu concret que ha portat a no considerar aquest ús i per això no puc preponderar els meus arguments als motius. En el cas del capítol de Ramón Arnabat sobre els tonelers si trobem alguns quadres que il·lustren l'extracció d'informació de fonts primàries i que es valora molt positivament alhora de facilitar l'accés de manera més fàcil a la informació. Entenc en general que el propòsit del llibre no és didàctic i que per això no s'han considerat aquestes eines com principals.

Es pot valorar, a termes generals, una major utilització de fonts secundàries per a l'obra que de fonts primàries, tot i que trobem també dades o cites referents a fonts primàries en nombrosos casos , com diaris o fonts oficials dels organismes però majorment s'utilitzen fonts secundàries per reafirmar els arguments dels propis autors, ja que la tipologia d'objecte d'estudi requereix més d'un treball de comparació, de percepció o de descripció que de rigorosa utilització de dades perquè com s'esmenta en la presentació l'objecte d'estudi ens serveix com a complement a la història social i com a tal necessitem d'altres capacitats i d'altres usos de les fonts que la rigorosa presentació de dades. També val a dir que trobo molt encertada la diferenciació del tipus de cites Harvard en la introducció amb la cita convencional en el cos de l'obra, perquè en la presentació se'ns presenten percepcions i referències a obres més generals sobre la sociabilitat i amb aquest tipus de citació se'ns ofereix una compilació en forma de llistat per tal que podem fer-ne ús després de les obres citades. En canvi en el cos de l'obra s'utilitza la citació convencional que ens permet acotar més específicament en cada cas d'on s'ha extret cada informació més concreta.

Des de la ignorància que em comporta llegir sobre aquest tema i amb un nivell de coneixement sobre l'objecte d'estudi pràcticament nul, no puc fer grans comparacions ni al·lusions a altres obres que tractin el mateix tema i per tant, no puc dur a terme una acurada discussió de les idees principals que concernent l'objecte d'estudi. Això em porta a no poder saber si els arguments que porten als autors a defensar una

postulació o un altre, són l'aproximació a la realitat. Però en general, valoro molt positivament la feina duta a terme en aquesta obra, que trobo, des del meu punt de vista, que és una actualització amb una intencionalitat de compilació a l'ordre del dia sobre el tema tractat, és una base, una percepció global, i una sèrie de comparacions que ens porten a veure l'evolució de la història social des de les mostres de la més plena vida pública i quotidiana en els espais de sociabilitat que es construeixen, segons els diferents canvis de producció, d'economia, i per conseqüent polítics i socials.